

А.С.Золотько,
аспірант,
Криворізький ДПУ

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті розкрито сутність навчального проекту, його обґрунтування в працях учених та педагогів-практиків. Обумовлено доцільність використання в навчальному процесі методу проектів та його практичне значення як один із засобів підвищення активізації пізнавальної діяльності старшокласників.

В статтє рассмотрена суть учебного проекта, его обоснование в работах ученых и педагогов-практиков. Обусловлена целесообразность использования в учебном процессе метода проектов и его практическое значение как одного из способов повышения активизации познавательной деятельности старшеклассников.

This article deals with the essence of the educational project, and its substantiation in the works of scientists and teacher. It is underlined the importance of the usage of a method of the projects and its practical importance as one of the ways of increasing of the educational of the senior pupils.

Сучасні зрушення в соціально – політичному, духовному й економічному житті української держави, прийняття Закону України “Про загальну середню освіту”, гуманізація освіти, орієнтація на загальнолюдські демократичні цінності суттєво змінюють пріоритети в галузі освіти. В умовах динамічного суспільства, що швидко змінюється й постійно оновлюється в епоху інтенсивного розвитку різноманітних інформаційно-технічних засобів, особливого значення набуває вибір методів навчання, введення в навчально-пізнавальний процес нові інформаційні технології, що покликані сприяти розвиткові освітніх інтересів і творчих задатків школярів.

Головне завдання, яке постає перед сучасною школою, – підвищення ефективності навчально-пізнавального процесу задля виховання конкурентноздатної особистості в професійному відношенні, а також сприяти її інтелектуальному та пізнавальному зростанню.

Методи навчання, які застосовують в навчальному процесі, відповідають освітній і виховній меті, змістові освіти. Вони ставлять перед кожним педагогом завдання виховувати всебічно розвинену особистість, яка б свідомо використовувала свої знання і здібності не лише на користь собі, а й на користь державі та суспільству. Особливої уваги заслуговують методи, що потребують від учнів свідомого підходу, активності, самостійності й креативності в

навчально-пізнавальній діяльності. У сучасній школі досить часто постають перед проблемою зниження зацікавленості та зростання пасивності учнів у навчальному процесі в старших класах.

Виходячи з того, що в умовах 12-річної школи, враховуючи вищезазначену проблему, що постала перед педагогами, особливо актуальним є формування творчої особистості через залучення в навчальний процес інформаційних технологій, зокрема застосування методу проектів як одного із шляхів розв'язання проблеми зниження зацікавленості та зростання пасивності учнів у навчанні. Вирішення вказаної вище проблеми потребує пошуку нових більш досконалих методів навчання. Саме таким, на нашу думку, є метод проектів.

Проблема методів активізації пізнавальної діяльності школярів і розвиток їх творчих здібностей в навчальному процесі хвилювало в різні часи філософів, психологів та педагогів. Так зокрема Я.Коменський у своїй загальновідомій праці "Велика дидактика" вважав, що керівною основою дидактики є відкриття такого методу, при якому вчителі менше б учили, а учні більше вчилися. Ототожнював шкільну справу з великим лабіринтом, непрохідним лісом, невичерпним океаном, через те, що необхідно вивчати багато предметів, а метод викладання настільки заплутаний, що той, хто наважиться пройти крізь сад науки, наштовхнеться на тисячу поворотів, вигинів і виснажить себе поки віднайде світло мудрості. Тому наголошував, що школа потребує такого методу, який був би простим і легким, і в той же час давав можливість успішно проникати в усі печери наук. І.Песталоцці стверджував, що метод в основному базується на організації послідовного ряду штучних прийомів, що мають на меті загальний і гармонійний розвиток природних можливостей людського розуму.

Доведено, що одним із пріоритетних напрямів інформатизації освіти є використання можливостей нових інформаційних технологій для реалізації ідей розвиваючого навчання, активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищення її ефективності та якості [1].

Мета статті: з'ясувати суть навчального проекту, показати його практичне значення й доцільність застосування задля підвищення активізації пізнавальної діяльності старшокласників під час навчального процесу.

Метод проектів є одним із провідних засобів перетворення школи – навчання на школу – життя, дозволяє вийти за межі класно-урочної системи, допомагає учням оволодіти навичками планування

власної діяльності, навичками вибору засобів та шляхів її здійснення, формування та актуалізації життєвого досвіду.

Практична робота допомагає учню включитися в активну пошукову діяльність.

Метод проектів – явище не нове в педагогіці. Він виник на початку ХХ століття в американській школі, застосовувався й у вітчизняній дидактиці. Так у 1905 році під керівництвом С.Шацького була утворена невелика група співпрацівників, які намагалися активно використовувати цей метод у практиці викладання. Пізніше за радянських часів ці ідеї зазнали широкого використання, але недостатньо продумано та послідовно, в зв'язку з цим за рішенням відповідних установ у 1931 році на метод проектів було накладено табу у використанні і до кінця ХХ століття про нього майже забули. Проте метод проекту зазнав широкого практичного застосування в роботі педагогів Бельгії, Фінляндії, Нідерландів тощо. Останнім часом цей метод привертає до себе значну увагу вчителів – практиків різних країн у зв'язку з широким залученням та використанням у навчальному процесі комп'ютерної техніки, можливість виходу в мережу Internet з метою отримання більш якісно нової інформації.

Спочатку цей метод називали “методом проблем”, який бере свої витоки у працях американського філософа і педагога Джона Дьюї. Ще сто років тому вчений запропонував провадити навчання через цілеспрямовану діяльність учня, з урахуванням його особистих інтересів. В основу методу проектів було покладено ідею про спрямованість навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, що досягається завдяки розв'язанню тієї чи іншої практично або теоретично значимої для учня проблеми. Цей результат має бути реальним, відчутним, таким, який можна побачити, осмислити, проаналізувати. “Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені потрібно і як ці знання я можу застосувати”, – це основний тезис сучасного розуміння методу проекту, який допомагає віднайти баланс між академічними знаннями і практичними вміннями.

Аспект проектної діяльності і можливості методу проектів отримали теоретичне обґрунтування в працях В.Бикова, І.Булах, О.Коберніка, С.Машбиця, О.Пехоти, Е.Полат, С.Ракова, С.Ящука та ін.

Що ж сьогодні вкладають у поняття метод проектів? Звернімося до сучасних науковців та до їх трактування цього поняття. Слід пам'ятати, що за галузями застосування результатів,

проекти, які виконуються за участю школярів, поділяють на дві великі групи:

- навчальні проекти;
- педагогічні проекти [2].

Тож зосередимо свою увагу на трактуванні навчального проекту в сучасній науковій літературі. Так, наприклад, В.Слінчук у своїй статті тлумачить навчальний проект як “послідовність взаємопов’язаних дій учнів, які виконуються впродовж встановленого обмеженого проміжку часу, що передбачає активну діяльність кожного учасника як складової спільної роботи, в результаті якої досягається певна мета та розв’язуються значущі проблеми” [5].

Серед російських вчених Є.Полат зазначає, що в основі методу проектів закладено розвиток пізнавальних навичок учнів, уміння самостійно конструювати свої знання, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення. Отже, метод проекту визначається як спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, яка повинна завершитися реальним практичним результатом. Також науковець наголошує на тому, що особливе місце в освітній діяльності школи займає телекомунікаційний проект. Під навчальним телекомунікаційним проектом ми розуміємо, зазначає Є.Полат, спільну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу або ігрову діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп’ютерної телекомунікації, що має загальну проблему, мету, погоджені методи, способи діяльності, направлену на досягнення спільного результату діяльності [4].

На думку Г.Бобровича, метод проекту завжди орієнтований на самостійну діяльність – індивідуальну, парну, групову, яка виконується протягом певного проміжку часу і передбачає вирішення певної проблеми, що у свою чергу призводить до використання сукупності різноманітних методів та засобів навчання, з одного боку, а з іншого – дає змогу інтегрувати знання та уміння з різноманітних сфер техніки, науки та творчих областей.

Тому проаналізувавши попередні трактування науковців методу проекту, з’ясували, що визначальними моментами їх робіт були:

- послідовність взаємопов’язаних дій,
- самостійна робота,
- детальна розробка проблеми,
- певний проміжок часу,

– практичний результат.

Враховуючи їх і виходячи з того, що метод – це дидактична категорія, що визначається як сукупність прийомів, операцій оволодіння певною галуззю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності. Це шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Тож сформулюємо власне визначення методу проекту. Під ним ми будемо розуміти спосіб досягнення дидактичної мети в процесі цілеспрямованої самостійної роботи, значної активізації та мобілізації інтелектуальних, творчих, комунікативних та інших здібностей особистості, що має завершитися реальним продуктом.

У сучасній школі застосування методу проектів пов'язане з прагненням учителів розв'язати проблеми, що виникають під час уроку:

- проблему пов'язану з колективним способом організації навчання і намаганнями вчителя застосувати індивідуальний підхід до кожного з учасників навчального процесу;
- проблему пов'язану з організацією двостороннього зв'язку у системі “вчитель-учень”, в якій, як правило, вчитель виступає активним компонентом, а учень – пасивним;
- проблему підвищення інтересу учня до предмету вчителя;
- проблему пов'язану з реальним обсягом навчального матеріалу з предмету, який необхідно засвоїти, часом необхідним для його вивчення, та тривалістю уроку.

Як саме допомагає вирішувати вищезазначені педагогічні проблеми метод проекту будемо з'ясовувати в наступних статтях.

Викладений в статті матеріал дозволяє говорити про те, що метод проектів у сукупності з іншими активними засобами пізнавальної діяльності забезпечує позитивну активність старшокласників в навчальному процесі, а також розвиток творчого підходу до вирішення ними пізнавальних задач.

Список використаних джерел

1. Бобрович Г.А. метод проектов как способ организации самостоятельных занятий / Г.А.Бобрович // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми: Зб.наук.пр. – Випуск 5 / Редкол.: І.А. Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С.23-28.
2. Корчажкина О.М. Реализация педагогических проектов в общеобразовательной школе / О.М.Корчажкин //

- Педагогика.2008. – № 8. – С.29-35.
3. Педагогическое наследие / Сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с.
 4. Полат Е.С. Метод проектов в современной школе / Е.С.Полат // Информатика и образование. – 2001. – №4. – С.18-20.
 5. Слінчук В.І. Формування життєвих компетентностей учнів засобами навчального проекту на уроках математики. <http://www.eprints.zu.edu.ua/1610/1/20.pdf>

*О.В.Катеруша,
Криворізький
технічний
університет*

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито умови реалізації пізнавальної активності учнів.

В статье раскрыты условия реализации познавательной активности учеников.

The article reveals the actuality the conditions for relegation of cognitive activities of pupils.

Поняття пізнавальної активності багатоаспектне і багатогранне, що стає помітним із аналізу робіт В.Н.Дружиніна [1], А.М.Матюшкіна [2], І.Ф.Харламова [3], Т.І.Шамової [4], В.А.Аверіна [5]. Особливу увагу ці автори звертають на спрямованість активності на певний вид діяльності. Необхідною умовою реалізації пізнавальної активності є саморегуляція, яка виражається в умінні регулювати свою поведінку, проявляти вольові зусилля для досягнення певних цілей.

Результативність діяльності викликає позитивні емоції, тим самим сприяє збереженню і зміцненню позитивних інтересів, і стимулює подальшу пізнавальну активність.

Важливою умовою реалізації пізнавальної активності служить саморегуляція.

Вона виражається в умінні регулювати свою поведінку в залежності від характеру й умов діяльності (тобто уміння проявляти вольові зусилля для досягнення намічених цілей).

Активність, у відношенні пізнавальної активності, означає формування в учнів мотивації учіння і навчання їх навичкам здобування і використання інформації, тобто навичкам мисленнєвої діяльності, котрі дають змогу здійснювати продуктивно навчально-пізнавальну діяльність.